

AZ ÉPÍTŐIPARI MŰSZAKI PROPAGANDA ELŐTT ÁLLÓ FELADATOK

Gomperz István

A műszaki propaganda és ismeretterjesztés fontosságára különös súllyal mutatott rá az MSZMP Politikai Bizottságának 1960. június 29-i határozata; ez a kérdéskomplexum azóta a tevékenység homlokterében áll. A fogalom olyan tevékenységet jellemez, amely a szocialista országok tudományos-műszaki fejlődéséből folyó szükségessérség, és így tartalma egészen más, mint a kapitalizmusban.

A dokumentáció és tájékoztatás gyorsütemű elterjedése a tudomány és technika nagyarányú fejlődésének a következménye. Feladata, hogy a megjelent közleményeket az egyén számára hozzáférhetően, szakmák /tudomány- és iparágak/ szerint rendszerezze, összefoglalja és publikálja /publikáción a jelen esetben nemcsak az írásos, hanem a szóbeli és szemléltető tájékoztatás is értendő/. A dokumentációs és tájékoztató tevékenység jelenleg nálunk - helytelenül - a dolgozó társadalomnak csak bizonyos rétegeit, a termelést irányító, vezető és végrehajtó műszaki dolgozók fontos, de számbelileg viszonylag kis részét elégíti ki. Elsősorban tudósokhoz, mérnökökhöz, esetleg technikusokhoz szól.

Ez a tevékenység a tőkés társadalmi viszonyok között megfelel, korántsem felel meg azonban a szocialista társadalomban. Nálunk - a termelő eszközök társadalmi tulajdonából folyóan - a fizikai munkások már nemcsak "fogaskerekei" a termelés nagy gépezetének, nemcsak fizikai munkaerejüket bocsátják a termelési folyamatban rendelkezésére. Nekünk - LENIN szavai szerint - "a kiművelt emberfők sokaságára" van szükségünk, akik képesek arra, hogy a fizikai munka mellett jelentős részt vállaljanak a termelés megszervezéséből, irányításából és fejlesztéséből, és ezt valóban meg is teszik. Fényes bizonyíték erre a sokféle termelési mozgalom, a szocialista munkaversenyek, felajánlások, az ujtók tevékenysége stb.

Ilyen körülmények között nyilvánvaló, hogy nem elégedhetünk meg az egyes rétegekhez szóló dokumentációs és tájékoztatási tevékenységgel, hanem ennél átfogóbb műszaki propaganda és ismeretterjesztő tevékenységet kell folytatnunk, amely felöleli a termelésben résztvevő dolgozók valamennyi rétegét, alkalmas arra, hogy általában szélesítse a dolgozók műszaki látókörét, különösen pedig növelje szakmai ismereteik színvonalát. Az említett parthatározat az eredmények elismerése mellett hangsúlyozza, hogy a fizikai dolgozók és középkáderek műszaki tájékoztatásával kapcsolatos feladatok teljesítése nem kielégítő.

A fentiekből adódnak azok a feladatok, amelyek az építőipari műszaki propaganda és ismeretterjesztés területén megoldásra várnak. Az alábbiakban csak azokról a feladatokról lesz szó, amelyeknek realizálására a közeli jövőben /1965-ig/ sor kerülhet.

JELENLÉGI HELYZET

A magyar építésügyi tájékoztatás központi szerve az É.M.Építésügyi Dokumentációs Iroda /ÉDOK/. Az utóbbi években az Építésügyi Minisztérium hathatós segítségével az ÉDOK jelentősen fejlődött és az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ, amely szakmai felügyeletet gyakorol az országban működő valamennyi műszaki könyvtár és dokumentációs szerv fölött, az ÉDOK-nak önállóságot biztosított. Erre egyrésről az építőiparnak a népgazdaságban elfoglalt különleges helyzete, speciális információs igénye, másrésről az igények sokrétűsége és nagy mennyisége szolgáltatott okot, amely megköveteli a dokumentációs és tájékoztató tevékenység bizonyos decentralizálását. Erre mutat a Szovjetunió és számos szocialista ország példája is.

Az ÉDOK dokumentációs szervezetének létszáma jelenleg meghaladja a 40 főt. Az osztály tájékoztatási-, fordító- és könyvtár csoportra tagozódik. A tájékoztatási csoport dokumentalistái között 8 mérnök és 2 közgazdász dolgozik.

A dokumentációs osztályon kívül az ÉDOK-ban filmscsoport, kiállítási előadó és középkeaderlap szerkesztőség működik.

Az alábbiakban puszta felsorolásban ismertetjük az ÉDOK jelenlegi tájékoztatási szolgáltatásait:

1. Témakutatás, bibliográfiák
2. Gyorsfigyelő
3. Tanulmányutak szakirodalmi előkészítése
4. Figyelőszolgálat
5. Referáló folyóiratok kiadása
6. "Tájékoztató" kiadása
7. "Dokumentációs tájékoztató" kiadása
8. Könyvtári szolgálat, könyvtárhálózati irányító és ellenőrző tevékenység
9. Prospektutári szolgálat, prospektuskatalógusok kiadása
10. Fordítószolgálat, fordításjegyzékek kiadása
11. Középkeader-lapok szerkesztése
12. Tématanulmányok kiadása
13. Bel- és külföldi szakfilmek készítése, forgalmazása, terjesztése

14. Kiállítások rendezése

15. Munkások szakkönyv ellátása.

Az ÉDOK a fenti szolgáltatásokat előfizetés, egyedi megrendelés vagy folyamatos szerződés alapján bocsátja az érdeklődők rendelkezésére, ill. azokat hivatalból végzi. A munka mennyiségének érzékeltesére elegendő egyetlen adat megemlítése: 1962-ben a figyelőszolgálat keretében kereken 60 000 referátumot küldtünk ki.

Tájékoztatási munkánk bázisa:

- a/ A KGST Építésügyi Állandó Bizottsága keretében a tagállamok építésügyi tájékoztatási központjai között megszervezett együttműködés;
- b/ Az ÉDOK-hoz járó mintegy 350 külföldi folyóirat;
- c/ Külföldi szervezetekkel kiépített kapcsolataink keretében beérkező cseredokumentációs anyag.

FELADATOK

A jövőben a fenti szolgáltatásokat folytatni kell, de a munkát a fejlődésnek, az új és állandóan fokozódó igényeknek megfelelően kell módosítani ill. kibővíteni. Az alábbiakban nincs mód arra, hogy valamennyi feladattal foglalkozzunk, kiemeljük tehát a legfontosabbakat.

1. Dokumentációs bázis kiszélesítése

A bibliográfiák /témakutatók/ iránti igények az utóbbi időben olyan mértékben növekedtek, hogy 1963-ban már a napi egy témakutató elvégzése sem volt elegendő. A munka volumene még tovább fokozódik, ha a tárca kutatóintézetait is az ÉDOK-nak kell ellátnia az egyes kutatási témákhoz szükséges szakirodalmi tájékoztatással. Házon belül a dokumentáció bázisát - a forrásműveken és eredeti dokumentumokon kívül - elsősorban a kartontár alkotja. A kartontárat tehát jelentősen és folyamatosan bővíteni kell, bár így sem kerülhető el, hogy esetenként kutatást folytassunk az OMKDK-ban, az ÉKME könyvtárában stb. is. A kartontár bővítése mintegy havi 2-3000 kartonnal a tájékoztatási csoport referáló munkája és a KGST együttműködés keretében beérkező referátumok folytán önmagától adódik. Ugyancsak hozzá fog járulni dokumentációs bázisunk kiszélesítéséhez a cseredokumentumok teljességre törekvő feldolgozása.

2. Kutatási jelentések archívuma

Központi archívumot hoztunk létre, amelyben a tárcaszervekben

folyó kutatások valamennyi rész- és zárójelentését, a kutatómunkára vonatkozó minden lényeges adatot rendszerezve tárolunk. Az archivumban tehát minden kutatási téma sorsa végigkísérhető a tématerv jóváhagyásától a munka befejezéséig, sőt azon túl, az eredmények publikálásáig és bevezetéséig.

3. Kutatóintézetek dokumentációs ellátása

Megoldandó a tárca kutatóintézeteinek jobb információs ellátása. A kutatók számára szükséges szakirodalmi tájékoztatás az intézeti dokumentációs szervek feladata, amelyeknek dolgozói a kutatókkal személyes kapcsolatot tartanak fenn, tehát a legjobban ismerik az igényeket. A tájékoztatás hatékonysága azonban növelhető az egyes intézeti dokumentációs szervek szoros együttműködésének kiépítése, munkájuk koordinálása útján és a kutatások szakirodalmi előkészítését a központi tájékoztató szerv közreműködése is javíthatja. Ebből többek között az az előny is származna, hogy az ÉDOK-nak módjában állna hasonló témájú külföldi kutatási jelentések recenzióit /vagy teljes szövegét/ a KGST együttműködés keretében a szocialista társintézetektől bekérni.

4. További dokumentációs munka

A múlt évben kísérletképpen az építőipari műszaki fejlesztés néhány időszerű kérdéséről készített tématanulmányok jól beváltak. A tanulmányok összefoglaló áttekintést nyújtanak valamely téma világszínvonaláról, az utóbbi egy-két évben megjelent szakirodalmi közlemények alapján. A tanulmányok szövege jelenleg csak tényközlésre szorítkozik; a jövőben törekedni kell a kritikai jellegre - elsősorban a magyarországi viszonyok, feltételek és fejlődési színvonal figyelembevételével - helyes lenne továbbá, ha a tanulmányok konkrét javaslatokat is tartalmaznának, bár ez már meghaladná a szigorúan vett dokumentáció határait.

A tanulmányokat a dokumentációs központban dolgozó mérnökök és közgazdászok készítik, és bevonják a munkába az adott téma legkiválóbb szakértőit, akik gyakorlati munkájukból kifolyólag a tanulmány kritikai jellegének megvalósítására, megfelelő javaslatok kidolgozására képesek.

Mint hogy az ilyen tématanulmányok elkészítése elmélyült irodalomkutatást és a dokumentációs munkában nagy jártasságot igényel, kézenfekvő, hogy a központban dolgozó, tapasztalt mérnök-dokumentalistákat kell ezzel a munkával megbízni, és mentesíteni kell őket - legalább részben - a rutinmunka /referátumok stb./ terhelésétől. A rutinmunkát kellő ellenőrzés mellett külső munkatársak is elvégezhetnék.

5. Kis példányszámu könyvek kiadása

Az építőiparban - különösen az építőanyagiparban - gyakran

merül fel az igény olyan könyvek kiadása /fordítása/ iránt, amelyekkel a rendkívül kis példányszám miatt a kiadóvállalatok nem foglalkoznak. Ez a kérdés is egyike a közeli jövőben megoldandó feladatoknak.

6. Szemléltető propaganda

Ebből a tárgykörből csak a kiállításokat és a filmet említjük meg, mint a legfontosabbakat.

Az építőipar - mint minden évben, idén is - értékes műszaki propagandaanyaggal vett részt a Budapesti Ipari Vásáron. Rendszeresen megrendezi az újító-kiállításokat, alkalmi kiállításokat szervez, és voltak kezdeményezések a vándorkiállítások területén is. Kétségtelen azonban, hogy ez a munka nem kielégítő. A soronkövetkező és legsürgősebben megoldandó feladatok a következők:

a/ Megszervezendő az állandó építőipari kiállítás. Tematikája a szocialista országok hasonló kiállításainak példájára állítandó össze, a magyar viszonyoknak megfelelően.

b/ A vándorkiállítások rendezését meg kell szervezni. A vándorkiállítások tematikáját - a műszaki fejlesztési tervben szereplő feladatok alapján - tervszerűen kell összeállítani, és a kiállításokat előre elkészített terv szerint kell megrendezni és költöztetni.

Az ÉDOK jelenleg filmkészítéssel, bel- és külföldi építőipari műszaki filmek kölcsönzésével, forgalmazásával foglalkozik. A megfelelő külföldi filmek beszerzését és forgalmazását fokozni kell. Tovább kell folytatni a korszerű építési technológiai eljárásokat ismertető rövidfilmek gyártását ill. gyárttatását. Az előállítandó filmek forgatókönyvét az É.M.Filmbizottsága által megadott tematika alapján kell elkészíteni.

Mind a különböző kiállításoknak, mind pedig a filmeknek megfelelő előzetes propagandájáról kell gondoskodni.

7. A dokumentáció szervezésével, hatékonyságának fokozásával kapcsolatos feladatok

a/ Általános tájékoztatás

Szakembereink még nem ismerték fel a dokumentáció valódi értékét és azt a segítséget, amelyet a műszaki fejlesztési feladatok végrehajtásához nyújt. Ezért - a fejlődés érdekében - az ÉDOK-nak jelentősen fokozni kell a dokumentáció propagandáját, és ismételten fel kell hívnia a figyelmet azokra a szolgáltatásokra, amelyeket az építésügyi dokumentáció nyújtani képes.

b/ Tájékoztató anyag felhasználása, dokumentációs hálózat

Az információ hatékonyságát, a felhasználás eredményeit még sehol sem sikerült megnyugtatóan felmérni. Ezzel a kérdéssel pedig feltétlenül foglalkozni kell, mert a szocialista gazdaságban ismerni kell mindenfajta tevékenység produktivitását. A feladat a dokumentációs hálózat kiépítése útján látszik megoldhatónak. A szervek nagyságától függően dokumentációs osztályok, csoportok, esetleg csak dokumentációs előadói munkakör szervezendő, amelyek a tájékoztató anyag kezelésével, felhasználásával, értékelésével foglalkoznak, és erről nyilvántartást vezetnek. Ilyen módon tehát a dokumentációs központból kiáramló tájékoztató anyaggal szemben visszaáramlik egy olyan adatszolgáltatás, amely a hatékonyság felmérésének alapja lehet.

. o .

A felvetett problémák és feladatok megoldása a közeli jövő építőipari dokumentációs tevékenységének súlypontja lesz. Nem kis feladatokról van szó, amelyek megoldásához meg kell teremteni az elengedhetetlen előfeltételeket. Ezek az előfeltételek a dokumentalisták minőségében, állományi és állományon kívüli létszámában, anyagi eszközökben és nem utolsósorban helyigényben jelentkeznek.

. o .